

Lekeplassutstyr

Eiere av lekeplassutstyr har ansvaret for at sikkerheten er ivaretatt. Det innebærer at den som anskaffer lekeplassutstyr og tilbyr det for bruk, må ha systemer og rutiner for ettersyn og vedlikehold av utstyret. Dette faktaarket kan være et hjelpemiddel i arbeidet med å vurdere hvilken risiko ulike typer lekeplassutstyr representerer, og gir tips om hvordan risikoen kan reduseres og sikkerheten ivaretas. Faktaarket omfatter ikke lekeplassutstyrets funksjonelle verdi, om utstyret er nødvendig eller hvilken pedagogisk betydning det har.

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet.

Vi skal være pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser.

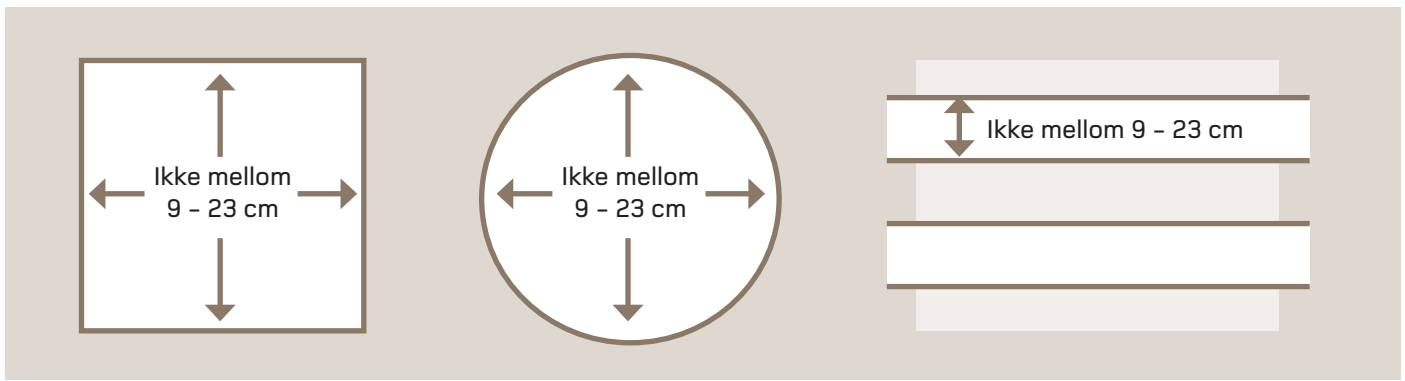
Vi skal sørge for god beredskap og effektiv ulykkes- og krisehåndtering.

DSB ble opprettet 1. september 2003 og er underlagt Justis- og politidepartementet.

Foto: Sverre Limtun, DSB

Barn skal ha en trygg lekeplass

Fastdimensjonerte åpninger på mellom 9 og 23 cm skal ikke forekomme

Tenk sikkerhet

Lek er små barns hovedaktivitet, og det er forbundet med spontanitet, kreativitet, lyst og glede. Lek på lekeplasser er i hovedsak aktivitet hvor bevegelse og motorisk utfoldelse er vesentlig. Fantasi og kreativitet utvikles ved at barnet finner flere og nye måter å bruke lekeapparatene på. For å skape et lekeområde som er utfordrende og stimulerende, er det viktig å tenke gjennom barnas totale leke- og utfoldelsesmuligheter.

Med utgangspunkt i områdets naturlige utforming kan det skapes gode lekemuligheter med begrenset innsats. Ved valg av lekeplassutstyr må det bl.a. tas hensyn til arealets størrelse, barnas alder og behov. Lekeplassutstyret skal være sikkert å bruke hele året.

Skader

Utgangspunktet for forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr er at barn skal ha en trygg lekeplass så vel innendørs som utendørs. Det er umulig å lage en lekeplass hvor barn aldri skader seg, men mange alvorlige ulykker kan unngås. Fall mot hardt underlag gir de fleste og alvorligste skadene. Det kan også skje ulykker som følge av at barn sitter fast i åpninger eller henger fast i skjerf, hetter eller snorer til klær.

Plikt til internkontroll

Som ansvarlig virksomhet er alle barnehager, skoler, boligsameier, velforeninger o.l. pliktig til å ha internkontroll for å ivareta sikkerheten ved lekeplassutstyr. Dette følger av forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Om virksomheten er offentlig eller privat er uten betydning. Internkontrollen skal inneholde mål for helse, miljø og sikkerhet i virksomheten. I følge internkontrollforskriften skal det foretas risikovurderinger, samt utarbeides planer og tiltak for å redusere risikoforholdene.

Det finnes ingen godkjenningsordning for lekeplassutstyr.

Risikovurderinger

Produsent/importør er ansvarlig for at det er foretatt risikovurdering av utstyr før det tilbys i markedet. Virksomheter som anskaffer og tilbyr bruk av lekeplassut-

styr er ansvarlig for ettersyn og nødvendig vedlikehold slik at utstyrets sikkerhetsegenskaper opprettholdes.

Risikovurderinger er avhengig av flere faktorer: **Hvilken type hendelse som kan inntreffe, sannsynlighet for at hendelsen kan inntreffe, samt konsekvensen av en slik hendelse.** De vurderinger som foretas er en del av virksomhetens internkontroll og må dokumenteres skriftlig. På bakgrunn av de risikovurderinger som er foretatt må nødvendige tiltak prioriteres og iverksettes. De feil som er mest alvorlig, må utbedres først. Inntil alvorlige feil er rettet må lekeapparatet gjøres utilgjengelig.

Til hjelp i sikkerhetsarbeidet er det utarbeidet standarder for lekeplassutstyr. Standardene angir spesifikke krav og testmetoder for produkter og tilhørende fallunderlag. De gir også nyttig informasjon vedrørende ettersyn og vedlikehold av lekeplassutstyret. Standarder er ikke juridisk bindende, men produsenten av lekeplassutstyret må uansett kunne dokumentere tilsvarende sikkerhetsnivå. Dersom standarder ikke finnes, må det foretas egne risikovurderinger av utstyret for å ivareta de sikkerhetsmessige egenskapene.

Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr

Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr trådte i kraft i juli 1996, og omfatter både nytt og eksisterende utstyr.

Kravene til sikkerhet ved lekeplassutstyr gjelder enten utstyret produseres av profesjonelle produsenter, er egenprodusert, eller er laget på dugnad.

Fysiske og mekaniske egenskaper

Lekeplassutstyret må være slik utformet at voksne har tilgang til alle nødvendige steder for å hjelpe barn eller utføre vedlikehold.

Åpninger og vinkler

Det er spesielt viktig å være oppmerksom på mellomrom hvor barn kan bli hengende fast og bli kvalt. Utstyret skal enten ha åpninger som er så store at hele barnet kommer gjennom, eller så små at barnet stopper i brysthøyde hvis det sklir gjennom med bena først

og mister fotfeste. Er mellomrommet så stort at barnet får hodet gjennom, skal det også kunne få hodet tilbake. Fast dimensjonerte åpninger mellom 9 cm og 23 cm skal ikke forekomme. Åpninger med dimensjoner som varierer når bevegelse oppstår, skal ha tilstrekkelig størrelse eller mellomrom for å unngå risiko for skader ved klemming, knusing eller press.

V-formede åpninger eller andre farlige åpninger/vinkler hvor barnet kan kile seg fast, eller hvor snorer, skjjerf o.l. kan feste seg må unngås.

Rekkverk

For å hindre fall fra ramper, plattformer o.l. knyttet til klatrestativ, sklier m.v. skal det finnes sideavskjerminger. Rekkverk eller andre former for sideavskjerming skal utformes slik at de ikke innbyr til klatring. Dersom sideavskjermingen innbyr til klatring, vil den totale fallhøyden øke. Dette må det tas hensyn til ved valg av støtdempende underlag. Standarden angir når bruk av rekkverk er påkrevet, og gir norm for høyde.

Frostskader

Der det er risiko for frostskader fordi bar hud lett kommer i kontakt med metall (f.eks. gelendre og huskekjetting), må metallet tildekkes eller behandles slik at faren for skader fjernes eller reduseres. Det betyr at virksomheten må foreta en risikovurdering av hvor stort problemet er og vurdere hvor på utstyret frostskader kan oppstå.

Sikkerhetssoner

Det må være god avstand mellom de forskjellige lekeapparatene. Avstanden reduserer risikoen for at barn som løper fra en aktivitet til en annen, kolliderer med hverandre eller med lekeapparatene. Rundt hvert enkelt apparat skal det derfor være en sikkerhetssone. Apparatenes sikkerhetssoner kan overlappe hverandre dersom det ikke øker risikoen for helseskade. Sikkerhetssonens størrelse skal ved kjøp av nytt utstyr være angitt i medfølgende produktinformasjon. Som et minimum kan sikkerhetssonene som angis i NS-EN 1176 følges.

Fallunderlag

For å forebygge alvorlige skader ved fall fra klatrehus, sklier o.l., skal utstyrets fallunderlag være støtdempende ved fallhøyder over 60 cm. Krav til fallunderlagets støtdempende evne vil avhenge av fallhøyden for det enkelte utstyr. Det er også her nødvendig å følge produsentens anvisninger gitt i produktinformasjonen.

Som støtabsorberende materiale finnes flere alternativer. Den støtdempende evnen til ulike underlag varierer og påvirkes av bruk og værforhold. Jevnlig ettersyn og vedlikehold er derfor påkrevet for at den støtdempende evnen skal holdes ved like. Grunnen under det støtdempende materialet bør være skikkelig drenert. I situasjoner med snø og is vil underlagets støtdempende egenskaper reduseres. Det må vurderes om utstyret skal gjøres utilgjengelig, for eksempel ved at husker hektes av.

Foto: Sverre Limtun, DSB

Ved fallhøyder over 60 cm skal det være støtdempende underlag

- Sand eller grus er godt egnet som fallunderlag. Den støtdempende evnen er avhengig av blant annet drenering, kornstørrelse, hvor mye bindemiddel som er i blandingen, og tykkelsen på sandlaget. Sanden bør være av naturtypen (ikke knust masse) og fri for humus, leire eller annen forurensning. Pussesand og vanlig sandkassesand anbefales ikke som fallunderlag fordi den fort blir for hard.
- Bark har god støtdempende evne, forutsatt at den er fri for fliser og pinner, og at grunnen er drenert. Barkens egenskaper varierer med hvilket treslag den kommer fra.
- Gress kan benyttes som underlag opp til en fallhøyde på mellom 1 - 1,5 meter. Dette forutsetter bruk av «myk» plen og et meget godt vedlikehold.
- Det finnes flere typer syntetiske matter og gummi-heller, men den støtdempende evnen varierer. Ved høyder over en meter skal syntetiske matter kun brukes dersom den støtdempende evnen kan dokumenteres av produsent/leverandør.

Fjell, betong og asfalt skal ikke brukes som fallunderlag for lekeplassutstyr.

Merking og produktinformasjon

Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr stiller spesifikke krav til merking og produktinformasjon. Utstyret skal være merket med navn og adresse til norsk importør eller produsent. Produktinformasjonen skal være på norsk eller annet nordisk språk som ikke kan misforstås. Produktinformasjonen skal bl.a. inneholde opplysninger om:

- plassering og evt. fundamentering av utstyret
- sikkerhetssoner og fallunderlag
- vedlikehold
- hvilken aldersgruppe utstyret er beregnet for.

Ettersyn og vedlikehold

Ettersyn og vedlikehold skal sikre at lekeplassutstyrets funksjoner og sikkerhet blir ivarettatt gjennom utstyrets levetid.

Eier av lekeplassutstyret må sørge for:

- å føre kontroll med at utstyret er levert og montert riktig slik at alvorlige sikkerhetsmangler ikke forekommer (f.eks. at deler ved utstyret mangler eller er satt sammen feil). Leverandøren gir ofte tilbud om slik kontroll
- å etablere faste inspeksjonsrutiner for å kontrollere utstyret og spesielle slidedeler
- å gjennomføre jevnlig vedlikehold i tråd med anbefalinger fra produsenten
- at det utføres jevnlig ettersyn og vedlikehold av det støtdempende underlaget ved f.eks. å rake opp sand-/barkbassenget
- å sørge for at utstyret avstenges midlertidig dersom det er alvorlige mangler som må utbedres
- å sørge for at ødelagt/nedslitt utstyr blir fjernet eller reparert
- at rutineene ved ettersyn og vedlikehold er en del av internkontrollen.

Rutineene som skal sikre trygt lekeplassutstyr, skal være skriftlig beskrevet i internkontrollsystemet, hvor det også må fremgå hvem som har ansvaret for at eventuelle feil/mangler rettes opp.

Ulike typer lekeplassutstyr

Som eier av lekeplassutstyr er det viktig å sette seg inn i de risikoelementene som er knyttet til det enkelte lekeapparat.

Husker

Ulykker med husker skjer når barnet faller av husken og treffer hardt underlag eller deler av fundamentering, eller at et annet barn blir truffet av barnet som husker.

Det er derfor viktig å kontrollere at:

- eventuell fundamentering er god og godt tildekket

Foto: Sverre Limtun, DSB

Huskens oppheng må kontrolleres jevnlig

- underlaget er støtabsorberende, og at steiner, leker eller lignende ikke er plassert under
- det er maks to husker på samme stativ og tilstrekkelig avstand mellom huskesetene
- avstanden til neste lekeapparat er tilstrekkelig (riktige sikkerhetssoner)
- festene i begge endene av kjettingene er i god stand
- huskesetene er av støtabsorberende materiale, f.eks. gummi
- konstruksjonen ikke er råteskadet.

Lekehus og klatrestativ

De vanligste ulykkene med lekehus og klatrestativ er fall mot andre deler av utstyret eller underlaget, og ved at barnet blir sittende fast i åpninger, noe som i verste fall kan medføre kvelning.

Det er derfor viktig å kontrollere at:

- det ikke er farlige åpninger eller steder der snorer kan sette seg fast
- det er tilfredsstillende støtabsorberende underlag avhengig av fallhøyden
- det ikke er utstikkende deler i fallsonen (der barn kan falle fra høyere nivå)
- klatrenett og klatretau er festet både oppe og nede
- rekkverk, håndlist, gelender, trapper, ramper og avsatser er i orden.

Foto: Sverre Limtun, DSB

Det må ikke være åpninger hvor barn kan henge fast

Rutsjebaner

Ulykker med rutsjebaner skjer ved at barnet faller ut av selve rutsjebanen i fart eller slår seg ved stor fart i utgangen av rutsjebanen. Det er også risiko for fall fra rutsjebanens topp og fra stiger/trapper til og fra rutsjebanen. Oftest skyldes dette kø og at barna dytter hverandre.

Det er derfor viktig å kontrollere at:

- det ikke er farlige åpninger ved starten av rutsjebanen hvor snorer, skjerf, hetter eller lignede kan feste seg og medføre kvelning
- det er rekkverk på plattformen på toppen av rutsjebanen
- rutsjebanen og sidevangene ikke har skjøter eller sprekker på tvers av fartsretningen
- underlaget er støtabsorberende
- det er bremsningsflate på slutten av rutsjebanen
- avslutningen er avrundet og ikke for høyt over bakken.

Nyttige opplysninger

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) er den sentrale myndighet for sikkerhet ved produkter og forbrukertjenester. Statens forurensningstilsyn (SFT), eller den som SFT bemyndiger, følger opp den del av forskriften som omhandler hygieniske og kjemiske egenskaper samt kjemisk merking.

DSB og SFT fører tilsyn med at produsenter, importører og eiere/ansvarlig av lekeplassutstyr har internkontroll og følger forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr. Alle henvendelser vedrørende sikkerhet ved lekeplassutstyr skal derfor rettes til DSB eller SFT.

Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr er hjemlet i produktkontrollloven av 1976. Produktkontrollloven er en rammelov som regulerer produkter som ikke er dekket av særlover.

Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr har grenseflater til andre lover og forskrifter som f.eks. forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v., barnehageloven, opplæringslova, samt plan- og bygningssloven.

Standarder – anerkjente normer

Følgende standarder er utarbeidet av den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN:

- NS-EN 1176-1 Lekeplassutstyr – Del 1: Generelle sikkerhetskrav og prøvingsmetoder
- NS-EN 1176-2 Lekeplassutstyr – Del 2: Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for husker
- NS-EN 1176-3 Lekeplassutstyr – Del 3: Spesielle tilleggskrav og prøvingsmetoder for rutsjebaner
- NS-EN 1176-4 Lekeplassutstyr – Del 4: Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for svevebaner
- NS-EN 1176-5 Lekeplassutstyr – Del 5: Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for karuseller

- NS-EN 1176-6 Lekeplassutstyr – Del 6: Spesielle tilleggskrav til sikkerhet og prøvingsmetoder for vippeutstyr
- NS-EN 1176-7 Lekeplassutstyr – Del 7: Veiledning for montering, ettersyn, vedlikehold og drift
- NS-EN 1177 Støtabsorberende lekeplassunderlag – Sikkerhetskrav og prøvingsmetoder.

EN 1176 Del 1-7 *Lekeplassutstyr* og EN 1177 *Støtabsorberende lekeplassunderlag – Sikkerhetskrav og prøvingsmetoder* har status som anerkjent norm i henhold til lekeplassforskriften § 5 fordi innholdet i standardene er det samme i hele Europa.

Opplysninger om standardene:

Standard Norge
Postboks 242
1326 Lysaker
Telefon: 67 83 86 00
Telefaks: 67 83 86 01
E-post: info@standard.no
Internett: www.standard.no

Mangler ved lekeplassutstyr

Hvis lekeplassutstyr ved kjøp viser seg å ha vesentlige mangler, kan en i følge kjøpsloven innen visse frister kreve kjøpet hevet eller de svake delene skiftet ut. Nærmere informasjon får du ved Forbrukerrådet i fylket.
(www.forbrukerportalen.no)